

Biraz yukarıda “Ata'nın kanadı altında” demiştik. Evet, o sıralarda köşke çağırılmak mutluluğuna erişenler O'nun terimleri özleştirmek ve dolayısıyla anlaşılır bir hale sokmak işine ne kadar önem ve emek verdiğini bilirler. Hele matematik terimlerinin çoğunu Ata'ya borçluyuz. Zaviye yerine *açı*, amudi yerine *dikey*, ufki yerine *yatay*, müselles, zuerbeatülâdla, suret, mahreç yerine *üçgen*, *dörtgen*, *pay*, *payda*, müsellesi mütesaviyüssakeyn, zaviyetanı mütetekabletanı dahiletan yerine *ikiz kenar üçgen*, *iç ters açılar* ve bunlar gibi daha yüzlerce buluşlar O'nundur ve O'nun dilimizi nasıl görmek istediğini gösteren birer ışıktır.

Evet, müsellese, dahilen mütetekabil zevaya'ya alışmış olan bir babaya *üçgen*, *iç ters açılar* sözleri bir şey anlatmıyabilir, fakat istenilen babaların bir şey anlaması değil, çocuklarımızın anlayarak bir şeyler öğrenmesidir.

Görülüyor ki Atatürk, teorisini hiçbir zaman bir kaçamak yolu olarak düşünmemiş, arada bazı yabancı kelimeleri bu teoriye göre Türk asıllı göstermişse bunu inanarak yapmıştır.

Atatürk'ün teoriye ne kadar içten inandığını gösteren bir anımızı anlatalım:

1937 yılındayız; Bükreş'te bir antropoloji kongresi toplanacak. Bizim de bu konudaki çalışmalarımızı tanıtmak için, içlerinde sayın Prof. Afet İnan'ın da bulunduğu bir kurul yola çıkıyor. Bu arada, kongrede dil konusuna da yer verileceği haber alınıyor. Atatürk dillerin doğuşu üzerine olan teorisinin orada da açıklanmasını istiyor ve bu iş için sayın Hasan Reşit Tankut'u görevlendiriyor. Teorinin açıklandığı ve ilgi ile karşılandığı haberi geliyor. Ata haberi getiren İbrahim Necmi Dilmen'e soruyor: “Bu teorinin benim teorim olduğunu söylememişler mi?” Dilmen'in “Sizin isminizi verseydiler, teorinin serbetçe tartışılmasından belki sakınılırdı düşüncesiyle adınız verilmemiş olacak” demesi üzerine Atatürk “Doğru” diyor.

Ata'nın, teorisini uluslararası bir kongreye tanıtmak, hem kendi adıyla tanıtmak özeni teoriyi bir kaçamak yolu olarak düşünmediğinin, ona salt bilimsel bir değer verdiğinin tanıtı olduğu gibi, söylevindeki “**Dilimiz yabancı dillerin tesirinden kurtulma yolunda esası adımını atmıştır**” sözü de dili özleştirme dâvasından hiçbir vakit vazgeçmediğinin açık bir kanıtıdır.

D127

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRAGELEN DOKÜMAN

26 Ağustos 2015

Türk Dili, c. 8, s. 32 (1959), ss. 429 - 434.

Onur üyelerimiz : 3

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN

200319

Ruşen Eşref Ünaydın, 1892 yılı martının 18 inde İstanbul'da doğmuştur. Babası, Gülhane Mektep ve Seririyatı Emraz-ı Cildiye ve Zühreviye muallimi ve Askeri Tıbbiye Mektebinde aynı hastalıkların muallimi bulunmuş olan Profesör Doktor Yarbay Eşref Ruşen Bey'dir. Annesinin adı Saffet Hanım'dır. Baba tarafından aile adı Vâizzâdedir. Bu aile, aslen Malatyalıdır. Türktür. Sonradan Köprülü'ye geçmiştir. Büyük babasının Bosna hâkimliği zamanında babası Bosna'da doğmuştur. Soyadı Kanunu zamanında Atatürk, Ruşen Eşref'e kendi adının Türkçesi demek olan “Ünaydın”ı kendi el yazısı ile yazarak aile adı vermiştir. Aile, 1934 ten beri bu adı kabullenmiştir. Ruşen Eşref, evlidir. Refikası: Hacı Bekir ailesinden Bayan Saliha'dır.

Ruşen Eşref, 1900 de Galatasaray Lisesine girmiş, 1911 de lisenin Türkçe ve Fransızca kısımlarından diploma alarak çıkmıştır.

Yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde görüp oradan da 1914 de şahadetname almıştır...

200319

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref

-
- ¹ ERTAN ENGİN, Ruşen Eşref - Tevfik Fikret'e Dair hatıralar (metin-inceleme-şahıslar dizini), Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2003

Ruşen Eşref Ünaydın

Ünaydın, Ruşen Eşref (b 1892 Istanbul, d 1959) Turkish writer. He worked as a teacher

of French and Turkish after studying at the Arts Faculty in Istanbul. He entered politics during the national liberation war, and later became a diplomat. His main work is in essay form, especially interviews with artists, entitled *Diyorlar ki* (They Say . . . , 1918). Famous as the author of the first newspaper article about Kemal Atatürk. Other works: *Damla Damla* (Drop by Drop, 1929, poems in prose); memoirs.

LH

DICTIONARY OF ORIENTAL LITERATURES, ed. JIRI BECKA
c. III, () LONDON. s.

190

Luděk Hřebíček

02 NISAN 1991

Ruşen Eşref Ünaydın

BİRİNCİ,

Necat (Yrd. Doç. Dr.), Ruşen Eşref Ünaydın'dan Seçmeler, Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları, (1982).

11 HAZİRAN 1991

ÜNALDI

(Ragıp Gelencik adıyla, 1993), *Darwin Ne Yaptı?* (Öner Ünal adıyla, 1997). **Çeviri:** (Öner Ünal adıyla): *Türlerin Kökeni* (C. Darwin'den, 1970), *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm* (F. Engels'ten, 1970), *Fiziğin Evrimi* (A. Einstein – L. Infeld'den, 1972), *İnsanın Türeyişi* (C. Darwin'den, 1973), *Seksüel Seçme* (C. Darwin'den, 1977), *Maymundan İnsana Geçişte Emegün Payı* (F. Engels'ten, 1989), *Matematiksel El Yazmaları* (K. Marx'tan, 1990), *Marx ve Bilim* (J. D. Bernal'dan, 1991). *Tarihsel Materyalizm Üzerine Mektuplar 1890-94* (F. Engels'ten, 1993), *Marksizm, Kadın ve Aile* (K. Marx – F. Engels – V. I. Lenin'den, 2000). **Çeviri** (Ferhat Gelendeş adıyla): *Karl Marx ve Öğrettileri* (V. I. Lenin'den, 1988), *Din Üstüne* (V. I. Lenin'den, 1988), *Son Mektuplar ve Makaleler* (V. I. Lenin'den, 1989), *Bakuninciler İş Başında* (F. Engels'ten, 1989).

Kay.: Cemal Süreya, *Günöbirlik* 1982; "Dil ve Politika", *Evrensel Kültür* dergisi, sayı: 27, Mart 1994, "Darwin Ne Yaptı?", *Evrensel Kültür* dergisi, sayı: 72, Aralık 1997.

Kay.: TYA s.972. ••İ. İŞİK

ÜNALDI, Hasannebioğlu Cumali (1949-): Şair, yazar, araştırmacı. Malatya'nın Yeşilyurt ilçesinin Bostanbaşı (Barguzu) köyünde doğdu. Dedesi Hacı Cumali Ağa, İzollu'nun Bent köyündeki mal varlığını bırakarak Barguzu'ya yerleşmiş, seferberlikte iki kardeşiyle Yemen Cephesine gidip yedi yıl sonra sadece kendisi dönmüş bir gazidir. Annesi, tanınmış Kadirî şeyhi Boranlı Mustafa Babanın kızıdır. Malatya Lisesinden sonra Erzurum Atatürk Üniversitesinde Ziraat Fakültesini bitirdi. Malatya Topraksu'da, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde çalıştı. Devlet bakanları Hasan Celâl Güzel ile Bozkurt Özal'ın özel danışmanlığında bulundu. Meslek konularında ulusal ve uluslararası toplantılarda tebliğler sundu; ülkeyi temsil etti. Bunlardan "Selçuklu, Osmanlı, Cumhuriyet Dönemlerinde Anadolu'da Toprak ve Su Hukuku" konulu yayımlanmamış ara-

tırması önemlidir. İlk şiirleri 1965'te Lisenin *Yeni Adım* dergisinde yayımlandı. 1966'da Malatya'da arkadaşları ile birlikte *Çile* adlı üç sayı süren bir dergi çıkarttı. İlk şiirini de bu dergide yayımladı. Daha sonra *Hareket, Düşünce, Deneme, Gelişme, Maveria, Aylık Dergi, Yönelişler, Yedi İklim* gibi dergilerde yazdı. Yugoslavya'da düzenlenen Sturğa 1987 Şiir Akşamlarına Türkiye'yi temsilen katıldı. *Kendini Yusuf Gören* adlı eseriyle 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir ödülünü aldı. Daha sonra *Çile, Dal, Hareket, Deneme, Yedi İklim, Aylık Dergi, Gelişme* gibi dergilerde aile adı *Hasannebioğlu* imzasıyla şiirleri çıktı. Bir gazeteye "Şiir ve Siyaset" başlıklı köşe yazıları yazdı. Şiirleri İtalyaca, İngilizce ve Makedonca'ya çevrildi. Şiirleriyle ilgili eleştiri, yorum ve mülâkatlar çeşitli dergi ve televizyonlarda yayımlandı. Şiirle ilgili sempozyum, panel ve açık oturumlara konuşmacı veya yönetici olarak katılmaktadır. **Eserleri/Şiir:** *Çerağ* (İst. 1979), *Bir Gecenin Şiiri* (İst. 1988), *Kendini Gören Yusuf* (İst. 1988). *Ölüm Bile Aşk İle* (Konya1994). **Yayına hazırlananlar:** *Kızıldere'li ve Zenciler Tarihi* (şiir); *Sanat ve Edebiyatla İlgili Yazı ve Konuşmaları*.

Kay.: A. Şentürk- M. Gülseren. *Malatyalı Şairler Antolojisi*, 1/115; *TBEA* 2/877; *TDEA* 8/489; *TYA* s.473. •• Yaz. Krl.

ÜNALDI, Hüseyin (1948-): Şair. Osmaniye'de doğdu. **Eseri/Şiir:** *Coşku* (Adana 1966).

Kay.: *ÖBBŞKA* 1/255. •• Yaz. Krl.

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref (18.3.1892- 21.9.1959): Yazar ve gazeteci. İstanbul'da doğdu. Sivaslı Vaizzâde ailesinden ve Gülhane hocalarından hekim Eşref Ruşen Beyin oğludur. Babası Almanya'da iken amcası Tevfik Paşa tarafından yetiştirildi. Galatasaray Lisesinden (1910-1911), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden mezun oldu (1914). Galatasaray Lisesi, Askerî Baytar Mekteb-i Âlisi, Yüksek Muallim Mektebi edebiyat ve Fransızca öğretmenliklerinde

Haçlı şato ve kalelerini, şimdi, tarafımdan çekilen bazı diyapositifler vasıtasıyla daha yakinen canlandırmak istiyorum. Bunlara ait açıklamalarımın Türkçe tercümesi özet olarak yapılacaktır.

Haçlı şato ve kalelerinin mimarî yönden ele alınması halinde ön plânda gelecek olan teknik detayları ben bu küçük konferansımda fazla işlemek istemiyorum. Ben sizlere ancak Yakın Şark'taki haçlı şato ve kalelerinin mevcudiyetleri ve vazifeleri hakkında bir hulâsa vermek istiyorum.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

T. T. K. Bellefen, c. XXIII / sayı: 92,
Ekim - 1959, s. 627 - 636.

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN¹

1892 — 1959

ULUĞ İĞDEMİR

O'nu Birinci Dünya savaşı içinde yazılarıyla tanıdım. Muallim mecmuası'nda Tevfik Fikret için yazdığı anısı, Yeni Mecmua'nın özel sayısında çıkan "Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat"ı ve nihayet günün ünlü ozan ve yazarlarıyla yaptığı konuşmaları bir araya getiren "Diyorlar ki"si bunlar arasında idi. Bir orta okul öğrencisi olarak bunları seve seve ve bir kaç kere okumuştum.

Sonra aradan yıllar geçti. Cumhuriyetin kuruluşundan bir kaç ay sonra 1923 de O'nunla Adana'da tanıştım. Atatürk'le birlikte Adana'ya gelmişti. Biz Ferit Celâl Güven'le Türk Sözü gazetesini yeni kurmuştuk. Ben 22 yaşında idim, O 31 yaşında bir gençti. Ama büyük yazar olarak adı sanı çoktan yurdun dört bucağına yayılmıştı.

1926'da Ankara'ya geldikten sonra arkadaşlığımız daha yakından devam etti. Ölümüne kadar birbirimizi sevdik.

O'nu en son ölümünden iki ay önce Beşiktaş'ta, Vişnezâde'deki apartmanında ziyaret etmiştim. Ondan bir ay önce de mayısın sonlarında sesini şeride almıştım. Bana Süleymaniye'sini ve Fuzuli'nin bir gazelini davudî ve erkek sesiyle ne güzel okumuştum. Ölümün bu kadar kısa bir zamanda onu aramızdan alıp götürceğini bilseydim, yeni yazılarından da bir kaç tanesini okuturdum. Şimdi o yarım saatlik şerit arşivimizin en değerli eserleri arasındadır.

Sekiz yıldır hasta idi, fakat kafası, hafızası, zekâsı değerinden hiç bir şey kaybetmemişti. Anılarını en küçük noktalarına kadar eksiksiz anlatıyor, gençliğinde ezberlediği Fikret'i, Fuzuli'yi bir kelime atlamadan okuyor, yazıyor ve saatlerce dinleseniz, bıkmıyacağınız bir tatlılıkla konuşuyordu.

¹ 30 Eylül 1959 tarihli Ulus'tan.

XXIV

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN

Sefir ve sefaret, nezdinde bulunduğu devleti yıkmaya matuf bir komitenin mümessili ve teşkilatı değildir. Bilakis nezdinde bulunduğu devletle mümessili olduğu devlet arasında sıkı dostluk teşkiline ve dost devletin takulyesine çalışır.

Kemal Atatürk

Beş asır Arnavut milletinin vahdetini Türkiye muhafaza etmiştir. Türkiye olmasaydı Arnavutluk kendini ne Slav istilasından kurtarabilirdi, ne de Latinlerin Arnavutluk'u harita-i cihandan silmelerinin önüne geçilebilirdi. Varlığımızın esasını Türkiye'ye medyunuz.

Arnavut Kralı Zogu I

Derin ve karşılıklı itimada istinat eden Türk-Elen dostluğu artık açık bir hakikattir.
14.1.1933

Kemal Atatürk

Ben Atatürk'ü Balkan siyasasının ve antlaşmasının babası olarak tanıyorum.

Zaimis, Yunan Cumhurbaşkanı

Dost ve Müttefik Yunan Kralını memleketimizde görmekle Ulu Önderimiz ve bütün Türk Hükümet ve milleti fevkalade bahtiyar olacaklardır.

Dışişleri

Atatürk'ten Diploması Dersi

"Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki payansız muhabbetim değil; bugünün karanlıkları, ahlaksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ziya serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümündür..."⁵⁰³

Bu sözleri Atatürk, 24 Mayıs 1918'de, Ruşen Eşref'e (Ünaydın) imzalayıp armağan ettiği paşa üniformalı bir fotoğrafının üzerine yazmıştır. Tarih, onun Samsun'dan çıkışından yaklaşık bir yıl öncesidir ve Birinci Dünya Savaşı'nın gitgide kötüleşen son yılıdır. Mondros Mütarekesine beş ay kalmıştır. İmparatorluk, korkunç çarıtlarla dağılmaya doğru gitmektedir. Karamsarlığın pek koyulaştığı o dönemde, Atatürk, iyimserdir. Çünkü, vatan ve gerçek uğruna ışık saçmaya çalışan bir Türk gençliği vardır.

Bu gençlerden biri de, o tarihte yirmi altı yaşında bir yazar olan Ruşen Eşref idi. Atatürk, "İşte, azizim Ruşen Eşref Bey", diye devam ediyor, "Sizi ben, bu mübarek hizbin tabii azasından görüyorum. Gün geçtikçe daha büyük hizmetlerinize intizar ediyorum..."

Genç yazar Ruşen Eşref, Mustafa Kemal Paşa'yı geniş çevreye tanıtan ilk yayını yapmış kimsedir. 1918 yılında, **Yeni Mecmua**'da "Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat"

503) Ruşen Eşref Ünaydın, *Atatürk, Tarih ve Dil Kurumları. Hatıralar*, TDK., Ankara: 1954, baş taraftaki imzalı Atatürk fotoğrafı. Yine Ruşen Eşref Ünaydın, *Atatürk'ü Özleyiş, Hatıralar, Birinci Kitap. Zafer*. İş Bankası Yayınları, Ankara: 1957, s. 16-17 arasındaki imzalı Atatürk fotoğrafı...

Prof. Dr. AHMET SÜKRÜ ESMER'e
ARMAĞAN,

Ankara - 1981. s. 299-316

D.N. : 33288

05 EKİM 1995

ATATÜRK'TEN ELÇİ RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN'A YÖNERGE
(Türk - Arnavut İlişkileri Üzerine)

Bilâl N. ŞİMŞİR*

Emekli Hocamız Sayın Prof. Dr. Ahmet Şükrü Esmer'e Armağan için benden de kısa bir yazı istendi. Duygulandım. Armağan'a kararınca katkıda bulunmayı zevkli bir görev bildim.

Öğrencisi ve eski asistanıyım değerli Esmer Hocanın. Diploması tarihi sevgisini kendisinden aldım ilkin. Gerçi, 27 Mayıs 1960 arefesinin tedirginliği içinde, kendi isteğimle, Fakülteden ayrıldım. Ama ayrıldıktan sonra da tarihe karşı ilgim azalmadı. Araştırma tutkum yıllar yılı sürüp gitti. Bunda değerli Hocanın da etkisi oldu. Emektar Hocamıza sunulacak Armağanda da benim bir payım olsun.

Ve... değineceğim konu Atatürk'ün 100. doğum yıldönümüne uygun düşsün, istedim.

1934 ilkbaharında Türkiye'nin Tirana Elçiliğine Ruşen Eşref (Ünaydın) atandı. Ünaydın, o tarihte Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteriydi. İlk kez elçi oluyordu. Yeni görevine giderken, 1 Nisan 1934 günü, Atatürk'e çıktı. Dışişleri Bakanı Dr. Tevfik Rüştü (Aras) da oradaydı. Atatürk, yeni elçiyi karşısına oturttu, ona ayrıntılı bir yönerge yazdırdı. Elçi, bu yazılı buyruğu alarak Tiran'aya gitti.

Türk diplomatik belgeleri içinde benzeri pek bulunmayan bir belgedir bu. Görevlerine başlarken Türk elçilerine yazılı yönergeler her zaman verilmez. Böyle bir uygulama bizde yaygınlaşıp yerleşmiş değildir. Elçilerimiz bakana, başbakana ve cumhurbaşkanına veda ederken, elbet sözlü buyruklarını alırlar. Ama bunlar yazıya dökülmeden kalır, arşive girmez ve sonraki kuşaklarca pek bilinmez. Elçi Ruşen Eşref'e verilen yönerge, sözlü değil, yazılıdır. Doğrudan Atatürk'ten çıkmıştır. Dışişleri Arşivinde saklanmıştır.¹

* Türk Tarih Kurumu Üyesi.

¹ Dışişleri Bakanlığı Arşivi (D.B.A.), Özel Kalem, 1934. Bu yönergenin ve aşağıda anılan öteki belgelerin tam metinleri, *Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları* adlı kitabımda toplanmıştır. Türk Tarih Kurumu'nca yayınlanacaktır. (B.N.S.)

